

What to do with faulty construction of public lighting?

Abstract. In the following paper we try to explain some of the legal rules concerning cases of defective implementation of public lighting. Public Lighting Construction Agreements concluded after 1st January 2014 are governed entirely by new Civil Code, including the rights of defective performance. The new regulation is based largely on the adjustment of the cancelled Commercial Code, so we focus only on significant changes and innovations in these matters introduced with effect from 1st January 2014 by the new Civil Code.

Keywords: Construction of public, a contract for work, new Civil Code, cancelled Commercial Code.

Úvod

V následujícím příspěvku se pokusíme přiblížit některá právní pravidla dopadající na případy vadné realizace veřejného osvětlení. Poukážeme při tom rovněž na některé novinky, které v těchto záležitostech zavedl s účinností od 1. 1. 2014 nový občanský zákoník.

Povaha smlouvy o zhotovení veřejného osvětlení a relevantní právní úprava

Výstavba veřejného osvětlení v praxi probíhá nejčastěji na základě smlouvy uzavírané mezi příslušnou obcí, popřípadě jiným subjektem zajišťujícím veřejné osvětlení [1], a příslušným dodavatelem (zpravidla podnikatelem). Taková smlouva je pak z právního hlediska obvykle považována za smlouvu o dílo, kterou v současnosti upravuje nový občanský zákoník [2] („NOZ“) a v minulosti upravoval dnes již zrušený zákoník obchodní [3] („Obchodní zákoník“). Základem takové smlouvy je povinnost zhotovitele řádně provést dílo (veřejné osvětlení) a povinnost objednatele (obce, kraje, popř. jiného subjektu) toto dílo převzít a zaplatit za něj sjednanou cenu.

V některých případech však může nastat situace, kdy veřejné osvětlení zhotovované „na zakázku“ příslušným podnikatelem neodpovídá ve smlouvě předvídanému výsledku a je provedeno s vadami. To, jak mohou (musí) strany postupovat, by mělo v první řadě vyplývat ze samotné smlouvy o dílo. Neobsahuje-li však taková smlouva zvláštní úpravu, uplatní se podpůrný zákonný režim. Jak bylo v úvodu tohoto příspěvku zmíněno, došlo s účinností od 1. 1. 2014 k změně právní úpravy, když předmětné smlouvy o dílo již neupravuje Obchodní zákoník, ale NOZ.

I v současnosti však může najít zrušený Obchodní zákoník při řešení sporů z vadného provedení veřejného osvětlení uplatnění, a to v případech smluv uzavřených před 1. 1. 2014. Podle zákona totiž platí, že práva a povinnosti vzniklé z porušení smluv uzavřených před dnem účinnosti NOZ, se řídí předpisy účinnými do 31. 12. 2013 (tedy včetně Obchodního zákoníku). [4]

Řešení vad dle Obchodního zákoníku

Dílo (zhotovované veřejné osvětlení) má vady, jestliže neodpovídá výsledku určenému ve smlouvě. [5] V první řadě tedy rozhoduje popis zamýšlených vlastností díla ve smlouvě. To ovšem neplatí bez výhrady. V některých případech je třeba respektovat závazná pravidla o jakostních a technických podmínkách pro provádění konkrétního díla. [6] To se týká především některých českých technických norem, jejichž dodržování je vyžadováno zákonem nebo vyhláškou. [7] Je-li pak zhotovení veřejného osvětlení v rozporu s takovými normami, je namístě konstatovat, že dílo má vady a objednatel v důsledku toho vznikají příslušná oprávnění.

Vedle toho může sama smlouva odkázat v popisu kvality prováděného díla na technické normy, které se tak stanou pro strany závazné, byť by jejich dodržování nebylo v daném případě vyžadováno zákonem ani příslušnými prováděcími předpisy.

Další otázkou, kterou je třeba v souvislosti s existencí vad řešit, je okamžik jejich vzniku. Na tom, kdy vady vznikly, totiž závisí vůbec vznik odpovědnosti zhotovitele za vadné plnění a tomu odpovídajících práv na straně objednatele. Existují-li vady k okamžiku předání díla nebo k okamžiku přechodu nebezpečí škody zhotovované věci (přechází-li např. podle dohody stran později), pak vzniká odpovědnost zhotovitele bez dalšího. Vznikne-li vada později, odpovídá za ni zhotovitel jen, pokud byla sjednána záruka za jakost nebo, byla-li způsobena porušením jeho povinností. [8] Vznik vady však nelze zaměňovat s případem, kdy vada byla po předání pouze zjištěna, tj. stala se zjevnou. I taková vada mohla existovat již při předání díla, byť by se jednalo o vadu skrytou.

To, zda bylo dílo předáno s vadami nebo ne, je podle Obchodního zákoníku naprosto zásadní pro vznik práva zhotovitele na zaplacení ceny za dílo. Platí to pro případy, kdy ve smlouvě není zvláštních pravidel pro splatnost ceny za dílo. Obchodní zákoník totiž stanoví podpůrné pravidlo, dle kterého právo na zaplacení ceny za dílo vzniká provedením díla. Provedením díla se pak rozumí jeho řádné ukončení, to je ukončení bez vad, a jeho předání. [9] Není-li tedy vznik povinnosti objednatele zaplatit cenu za dílo ve smlouvě vázán například na pouhé předání díla, nemá zhotovitel dle Obchodního zákoníku právo na zaplacení ceny díla, předá-li dílo s vadami (být skrytými).

V návaznosti na předání díla je zákonem konstruována důležitá povinnost objednatele. Ten totiž musí podle možností co nejdříve po předání díla prohlédnout nebo jeho prohlídku zařídit. [10] Neuchínil-li to, může následně přijít o možnost uplatňovat svá práva z vadného plnění. Zákon totiž stanoví lhůty, ve kterých musí objednatel vady reklamovat. V případě, že vady zjistí, musí je vždy reklamovat bez zbytečného odkladu po tomto zjištění. Pokud se jedná o vady, které měly být zjištěny při řádně provedené prohlídce (být provedena v daném případě nebyla), musí je reklamovat bez zbytečného odkladu poté, kdy měl objednatel prohlídku provést. Jde-li o vady, které mohly být zjištěny teprve později (být by je objednatel nezjistil), musí je objednatel reklamovat bez zbytečného odkladu poté, co je měl zjistit. V případě veřejného osvětlení však nejpozději do pěti let od předání díla (veřejné osvětlení lze zpravidla považovat za stavbu, proto se neuplatní lhůta dvou, ale pěti let). Je-li sjednána záruka, uplatní se místo této doby záruční doba. [11]

Dojde-li ke zjištění vad později než ve výše uvedených lhůtách (a nestanoví-li sama smlouva něco jiného), může to

zhotovitel v případném soudním řízení namítnout, v důsledku čehož soud objednateli žádná práva z vadného plnění nepřizná. To neplatí, jestliže se jednalo o vady, které jsou důsledkem skutečností, o nichž zhotovitel věděl nebo musel vědět v době předání díla. [12]

Nedojde-li ve výše naznačeném smyslu k zániku nároků z vadného plnění, může se objednatel ze zákona domáhat odstranění vad díla nebo slevy z ceny za dílo. Jednalo-li se však o takové vady, v důsledku kterých byla smlouva porušena podstatným způsobem, může též uplatnit právo na odstoupení od smlouvy, čímž smlouva zanikne. [13]

Pokud však dojde k odstoupení od smlouvy o dílo, jehož předmětem je zhotovení veřejného osvětlení, v důsledku jeho vadného provedení, musí se strany vypořádat v intencích příslušných zákonných ustanovení. Pro takové případy se uplatní pravidlo, dle kterého bude muset objednatel zhotoviteli uhradit to, o čem se zhotovováním veřejného osvětlení obohatil. [14] Objednatel tak zejména musí vždy pečlivě zvažovat, zda odstoupení od smlouvy bude mít pro něj žádoucí právní účinky. Pokud by se totiž jednalo o situaci, kdy se zhotovitel zavázal zhotovit veřejné osvětlení v ceně nižší než obvyklé, mohl by objednatel v důsledku odstoupení od smlouvy nakonec zaplatit více, než kolik činila původně sjednaná cena ve smlouvě. [15]

Kromě již uvedených nároků je třeba rovněž upozornit na vznik povinností zhotovitele nahradit případnou škodu, která v důsledku vadného provedení veřejného osvětlení vznikne na straně objednatele. V daném případě se může jednat například o škodu, jejíž náhradu uplatnili vůči objednateli třetí osoby v důsledku nefunkčního veřejného osvětlení, resp. porušení povinnosti péče o pozemní komunikace.

Při uplatňování práv z vadného plnění je třeba pamatovat rovněž na běh promlčecích lhůt, při jejichž zmeškání může objednatel v případném soudním řízení ztratit své nároky, namítne-li promlčení protistrana. Řídí-li se daný vztah Obchodním zákoníkem, je promlčecí doba čtyřletá a počíná běžet od předání díla nebo od okamžiku, kdy dílo měl převzít objednatel a v rozporu se svou povinností tak neučinil. [16] Jde-li o vady, na které se vztahuje záruční doba, počíná čtyřletá promlčecí doba běžet ode dne včasné reklamace vady v průběhu záruční doby. [17]

Řídí-li se smlouva NOZ

Jak bylo uvedeno, smlouvy o zhotovení veřejného osvětlení uzavřené po 1. 1. 2014 se již zcela řídí NOZ, včetně práv z vadného plnění. Nová úprava vychází do značné míry z úpravy zrušeného Obchodního zákoníku, proto bychom se v následujících řádcích zaměřili pouze na některé významné změny, které NOZ přináší, přičemž v ostatním lze v zásadě odkázat na to, co bylo výše napsáno k aspektům úpravy Obchodního zákoníku.

Stejně jako v případě Obchodního zákoníku stanoví NOZ dispozitivní pravidlo, že zhotovitelovo právo na zaplacení ceny díla vzniká provedením díla. [18] Jiným způsobem jsou však definovány jednotlivé kroky, ze kterých se provedení díla skládá. Dílo je provedeno, je-li řádně dokončeno a předáno. Dokončením se však již nerozumí zhotovení díla bez jakýchkoliv, byť drobných vad, ale okamžik, kdy zhotovitel předvede jeho způsobilost sloužit svému účelu. [19] Bližší úpravu postupu předvedení způsobilosti díla by měla obsahovat smlouva. Smlouva by mohla stanovit například závazná kritéria týkající se světelně technických parametrů, které je zhotovitel povinen demonstrovat, apod. Pokud má i po takovém dokončení a předání díla vady, je třeba ze strany objednatele nastatou situaci řešit uplatněním práv z vadného plnění. Tyto vady

však samy o sobě neznamenají, že zhotoviteli nevznikne právo na zaplacení ceny díla. Pokud by tomu tak mělo být, musela by to smlouva výslovně stanovit.

Z hlediska samotného předání díla je podstatné, zda je objednatel převzal s výhradami, nebo bez výhrad. Pokud totiž objednatel převzal dílo bez výhrad, platí, že mu soud nepřizná právo ze zjevné vady díla, namítne-li zhotovitel, že právo nebylo uplatněno včas. [20]

NOZ obsahuje nově několik speciálních ustanovení pro případ, kdy se jedná o smlouvu o dílo, jehož předmětem je stavba. Ta se uplatní i ve vztahu k veřejnému osvětlení, jež je pravidelně stavbou. Důležité je zejména pravidlo, podle kterého objednatel nemá právo odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby funkčně nebo dokonce esteticky, ani její užívání podstatným způsobem neomezují. [21] Chtějí-li strany podrobit smlouvu přísnějšímu režimu, mohou toto ustanovení smluvně vyloučit.

Zásadní novinkou, kterou NOZ ve vztahu ke smlouvě o dílo, jehož předmětem je stavba, přináší, je rozšíření odpovědnosti za vady kromě zhotovitele i na další osoby. Platí, že v případě, že bylo plněno vadně, může se objednatel se svými nároky z vadného plnění obracet nejen na zhotovitele, ale také na i) subdodavatele zhotovitele, ii) na toho, kdo dodal stavební dokumentaci, a iii) na toho, kdo prováděl stavební dozor. Všechny tyto osoby jsou zavázány společně a nerozdílně se zhotovitelem, což znamená, že objednatel se může obrátit s celým svým nárokem na kteroukoliv z nich. [22]

Změnu přinesl NOZ také v úpravě promlčení. Nově se uplatní nikoliv čtyřletá, ale tříletá promlčecí doba, která ve vztahu k právům z vadného plnění počne běžet ode dne, kdy byly v souladu se zákonem, resp. smlouvou, práva z vadného plnění uplatněna u zhotovitele. [23]

REFERENCES

- [1] Srov. SEQUENS, Tomáš, Petra NOVÁKOVÁ, Richard HAMRAN: Veřejné osvětlení a obec pod lupou zákona, který pojednává o subjektech, které jsou povinny zajišťovat veřejné osvětlení osvětlující pozemní komunikace.
- [2] Tj. zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem v platném znění.
- [3] Tj. zákon č. 531/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [4] Viz ustanovení § 3028 odst. 3 NOZ, dle kterého: „*Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.*“
- [5] Viz ustanovení § 560 odst. 1 Obchodního zákoníku, dle kterého: „*Dílo má vady, jestliže provedení díla neodpovídá výsledku určenému ve smlouvě.*“
- [6] Srov. POKORNÁ, Jarmila: Obchodní zákoník: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, xxxv, 1079 s. Komentáře Wolters Kluwer.

- [7] Např. normy ČSN 13201 - 1 až 4 Osvětlení pozemních komunikací vydané ÚNMZ. K podrobnějšímu rozboru problematiky závažnosti technických norem ve veřejném osvětlení srov. SEQUENS, Tomáš, Petra NOVÁKOVÁ, Richard HAMRAN. Normy ve veřejném osvětlení z pohledu práva.
- [8] Viz ustanovení § 560 odst. 2 Obchodního zákoníku, dle kterého: „Zhotovitel odpovídá za vady, jež má dílo v době jeho předání; jestliže však nebezpečí škody na zhotovené věci přechází na objednatele později, je rozhodující doba tohoto přechodu. Za vady díla, na něž se vztahuje záruka za jakost, odpovídá zhotovitel v rozsahu této záruky.“ a § 560 odst. 3 Obchodního zákoníku, dle kterého: „Zhotovitel odpovídá za vady díla vzniklé po době uvedené v odstavci 2, jestliže byly způsobeny porušením jeho povinností.“
- [9] Viz ustanovení § 554 odst. 1 Obchodního zákoníku, dle kterého: „Zhotovitel splní svou povinnost provést dílo jeho řádným ukončením a předáním předmětu díla objednateli v dohodnutém místě, jinak v místě stanoveném tímto zákonem.“ a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 1326/2006, ze dne 13. 11. 2008: „Mělo-li tedy předané dílo nedodělků, je zřejmé, že žalobkyně, jako zhotovitelka, nesplnila svou povinnost provést dílo jeho řádným ukončením a předáním. Dílo, které je vadné a má nedodělků, nelze totiž ve smyslu § 554 odst. 1 obch. zák. považovat za dílo provedené, a to ani tehdy, když je jako je tomu v posuzovaném případě objednatel převezme. Pokud mezi účastníky nebylo sjednáno jinak, zhotoviteli v takovém případě právo na zaplacení ceny díla nevznikne.“
- [10] Viz ustanovení § 562 odst. 1 Obchodního zákoníku, dle kterého: „Je objednatel povinen předmět díla prohlédnout nebo zařídit jeho prohlídku podle možnosti co nejdříve po předání předmětu díla.“
- [11] Viz ustanovení § 562 odst. 2 Obchodního zákoníku, dle kterého: „Soud nepřizná objednateli právo z vad díla, jestliže objednatel neoznámí vady díla a) bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistí, b) bez zbytečného odkladu poté, kdy je měl zjistit při vynaložení odborné péče při prohlídce skutečněné podle odstavce 1, c) bez zbytečného odkladu poté, kdy mohly být zjištěny později při vynaložení odborné péče, nejpozději však do dvou let a u staveb do pěti let od předání předmětu díla. U vad, na něž se vztahuje záruka, platí místo této lhůty záruční doba.“
- [12] Viz ustanovení § 562 odst. 3 Obchodního zákoníku ve spojení s ustanovením § 428 odst. 2 a 3 Obchodního zákoníku.
- [13] Viz ustanovení § 564 ve spojení s ustanoveními § 436 až 441 Obchodního zákoníku.
- [14] Viz ustanovení § 544 odst. 1 Obchodního zákoníku, dle kterého: „Má-li ke zhotovované věci vlastnické právo objednatel a věc nelze vzhledem k její povaze vrátit nebo předat zhotoviteli, je objednatel povinen uhradit zhotoviteli to, o co se objednatel zhotovováním věci obohatil, jestliže závazek zanikl z důvodu, za který objednatel neodpovídá.“
- [15] Srov. CHALUPA, Luboš: Vypořádání po odstoupení od smlouvy o dílo. *Právní rádce* [online]. 2004 [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-13873890-vyporadani-po-odstoupeni-od-smlouvy-o-dilo>
- [16] Viz ustanovení § 393 odst. 2 Obchodního zákoníku, dle kterého: „U práv z vad věcí běží promlčecí doba ode dne jejich předání oprávněnému nebo osobě jím určené nebo ode dne, kdy byla porušena povinnost věc převzít.“
- [17] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 1616/2005, ze dne 26. 9. 2007: „v případě nároků ze záruky za jakost se aplikuje speciální ustanovení § 393 odst. 2 ObchZ, podle něhož u nároků ze záruky za jakost běží promlčecí doba vždy ode dne včasného oznámení vady během záruční doby a u nároků z právních vad od uplatnění práva třetí osobou.“
- [18] Viz ustanovení § 2610 odst. 1 NOZ, dle kterého: „Právo na zaplacení ceny díla vzniká provedením díla.“
- [19] Viz ustanovení § 2605 odst. 1 NOZ, dle kterého: „Dílo je dokončeno, je-li předvedena jeho způsobilost sloužit svému účelu.“
- [20] Viz ustanovení § 2605 odst. 2 NOZ, dle kterého „Převezme-li objednatel dílo bez výhrad, nepřizná mu soud právo ze zjevné vady díla, namítne-li zhotovitel, že právo nebylo uplatněno včas.“
- [21] Viz ustanovení § 2628 NOZ, dle kterého „Objednatel nemá právo odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby funkčně nebo esteticky, ani její užívání podstatným způsobem neomezují.“
- [22] Viz ustanovení § 2630 odst. 1 NOZ, dle kterého: „Bylo-li plněno vadně, je vzhledem k tomu, co sám dodal, zavázán se zhotovitelem společně a nerozdílně a) poddodavatel zhotovitele, ledaže prokáže, že vadu způsobilo jen rozhodnutí zhotovitele nebo toho, kdo nad stavbou vykonával dozor, b) kdo dodal stavební dokumentaci, ledaže prokáže, že vadu nezpůsobila chyba ve stavební dokumentaci, a kdo prováděl dozor nad stavbou, ledaže prokáže, že vadu stavby nezpůsobilo selhání dozoru.“
- [23] Srov. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, xx, s. 2217. Velké komentáře.

Authors: JUDr. Petra Nováková, Ph.D., Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s.r.o., Czech Republic, www.ksb.cz, pnovakova@ksb.cz,
Mgr. Ondřej Mikula, Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s.r.o., Czech Republic, www.ksb.cz, omikula@ksb.cz,
JUDr. Tomáš Sequens, Kocián Šolc Balaščík, advokátní kancelář, s.r.o., Czech Republic, www.ksb.cz, tsequens@ksb.cz